

TALLPLANTSKOG OCH ÄLGSKADOR

VÅREN ÄR HÄR OCH DET ÄR DAGS ATT GRANSKA ÄLGSKADORNA I TALLPLANTSKOGARNA. SENAST UNDER VÅRVINTERN, DÅ ANNAN FÖDA TRYTER, BRUKAR ÄLGARNA SÖKA SIN FÖDA I TALLPLANTSKOGARNA. EN VUXEN ÄLG ÄTER 8–10 KILO KVISTAR I DYGNET UNDER VINTERN. FÖRUTOM ATT DEN BETAR SIDOKVISTAR OCH TOPPAR BRYTER DEN AV STAMMAR SAMT GÖR BARKSKADOR.

S Skadorna förorsakar tillväxt- och kvalitetsförluster för skogsägaren.

En älgko med kalv/kalvar kan lokalt åstadkomma stora skador, speciellt under vårvintern. En överstor älgstam förorsakar alltid skador i plantskogarna. Vandringsälgar som samlas till s.k. vinterområden är en katastrof för plantskogarna. Vissa områden är utsatta för att älgar vandrar från sommarvistelse

till vinterbetesområden. På en del håll vandrar älgar på senhösten exempelvis från skärgården eller kusten till "inlandet". Här samlas mångdubbelt flera älgar än vad tillgången på lämplig föda tillåter. Då bärriset är under snön och lövslyet inte räcker till är det tallen som blir basfödan.

Stor förstörelse medför att förnyelsen måste göras om från början, markberedning, plantering, gräsbekämpning

o.s.v. Gäller det ett två meters högt plantbestånd så förlorar man i tid minst 12–15 år. Sedan finns det inga garantier för att det nya beståndet får vara ifred för älgarna. Inte muntert för de skogsägare som drabbas trots att staten ersätter en liten del.

Älgstammen

Älgstammens storlek och sammansättning under vintern har betydelse hur stora skador det blir i plantskogarna. Det gäller för skogsägarna och jägarna att samarbeta för att få rätt storlek på vinter älgstammen. Tillgången på lämpligt vinterfoder är avgörande. Bördiga marker med mycket lövsly tål tätare älgstam än torra moar. Vissa marker tål 2–3 älgar per 1000 ha medan andra tål 6–8 älgar på samma areal.

Älgstammens sammansättning har också betydelse. En produktiv älgstam med lämpligt antal tjurar, kor och en liten andel förstaårskalvar gynnar både skogsägarens och jägarnas intressen. En älgko med kalv är rätt stationär och under snörika vintermånader kan de äta "slätt" i en föryring.

Skogsbruksåtgärder

Naturlig förnyelse som ger rikligt med plantor har gett goda resultat. Fröträden bör tas bort då plantorna är 20 cm höga. Dessutom har jag röjt bort lövslyet så att älgarna inte lockas av detta. Genom dessa åtgärder har plantorna getts möjligheter till snabb utveckling då hindrande beskuggning eliminerats. Då plantorna växer snabbt når de älgsäker höjd, 5–6 meter på kortaste möjliga tid. Klena och undertryckta plantor betas i högre grad än de som är grövre och välväxande. Riksvenska forskare har kommit fram till att gränsen för kvistar som inte betas ligger någonstans omkring 5 mm. Kvistar upp till denna grovlek består till 75 procent av lättsmälta knoppar och barr medan andelen bark och ved ökar med grövre kvistdiameter.

Tills plantorna vuxit till älgsäker höjd låter jag alla barrplantor finnas kvar. Det stora plantantalet gör att en viss kvistrensning sker och därigenom bättre kvalitet. Dessutom

VINTERBETNINGSOMRÅDE, ANNO 2007 I SÖDRA FINLAND, DÄR VANDRINGSÄLGAR HAR BETAT RUBB OCH STUBB.

EN PLANTSKOG I VÄNTAN PÅ "ÄLGSÄKER HÖJD" DÄR SLYET RÖJTS BORT.

gör litet älgbetning ingenting då stamantalet är stort. Det finns alltid tillräckligt friska och oskadade stammar kvar efter en första gallring.

Den egentliga plantgallringen gör jag då plantorna är 5–6 meter höga. Røjningen är då en aning besvärlig att utföra då stammarna är grövre och står tätt. På plussidan har jag att det finns tillräckligt utvecklingsdugliga stammar och att det lyckas att få skog med första försöket.

Vid røjningen lämnar jag älg betade plantor kvar eftersom de betas gärna på nytt. Troligtvis gör reaktionen på betnings-skadan att plantan i fortsättningen blir mera välsmakande än en oskadad planta. Lövsly och enbuskar lämnar jag också kvar som mat åt älgarna. Huvudstammarna råar de ju inte längre på.

Grundidén är att få ett stort antal plantor som inte glesas ut före de nått 5–6 meters höjd. Markberedning, plantering samt lämnande av enstaka fröträd som kompletterar med naturplantor är en genomförbar metod i syfte att få ett stort plantantal.

Det som smärta mig i kropp och själ är att se en, i övrigt säkerställd, plantskog nerbetad och förstörd så att allt måste startas från början

igen. Onödig "tid och tobak" förloras!

Viltvårdsåtgärder

På områden som inte ligger i anslutning till tallförnyelser lämnas så mycket lövsly som möjligt. Saltstenarna flyttar jag bort från tallförnyelser till "säkrare matställen". Slyet vid skogsbilvägarna tillåts växa till ett par meter som viltfoder. Under de mest kritiska åren kan utfodring med höbalar, ensilage, potatis, sockerbeter m.m. vara en lösning som räddar plantskogen. Har älgarna tillgång till smakligare föda än tallplantor så kanske plantskogen får vara ifred.

På Jägarnas Central Organisations kursgård i Laitiala, Hollola, gjordes ett försök med viltåker Eden.

Viltåker gjordes i ordning på en par hektars skogsåker. Fodermärgkål, foderraps, sockerbeter, klöver m.m. erbjöds i rikliga mängder åt älgarna. Resultatet var att foderväxterna betades hårt men de närliggande plantskogarna fick vara ifred.

Jag var litet skeptisk till försöket då man tycker att viltå-

kerns skulle verka som en magnet på alla älgar i trakten som sedan skulle beta ner plantskogarna. Detta var nu inte fallet utan försöket utföll till belåtenhet. Förutsättning är att viltåker/utfodringen räcker till hela vintern.

Vinterbetningsområden

Ovanstående är relaterat till en stationär älgstam som är lämplig för området. Då vi

betraktar områden som invaderas av vandringsälgar är situationen en helt annan. Ofta finns i dessa områden ingen eller litet älg på hösten då jakten inleds. Först i månads-skiftet november – december kommer älgarna. Detta gör att en normal avskjutning inte är möjlig då jakten avslutas den 15 december. Då älgstammen under vinterhalvåret mångdubblas krävs enorma mängder foder och då medför det oftast katastrof i plantskogarna. Normala skogsvårdsåtgärder förslår inte här. Jag kan tänka mig en kombination av olika åtgärder som skulle lindra skadorna. 1. Skydds jakt med tyngdpunkt på älgkalv skulle vara möjlig efter det jakttiden på älg upphört. 2. Utfodring med hjälp av finansiering från jaktvårdsdistriktet. 3. Plantorna behandlas med avskräckningsmedel. 4. Inhägnad om inget av ovanstående hjälper. Statlig finansiering!

Självklart att skogsägarna bör ersättas fullt ut för skadorna förorsakade av älg! ○

TEXT OCH FOTO:
BJARNE ANDERSSON

PLANTERADE PLANTOR SOM BETATS AV ÄLG